

S.S. ACADEMY

Near Old Buspark, Adwait Marga, Kathmandu (पुरानो बसपार्क बन्दै गरेको भ्यू टावर हुँदै शहिद शुक्र स्कूलको अगाडि)

Contact No.: 9851123157, 9841353362, ss.academy

ईमेल: ssacademy49@gmail.com, वेबसाईट: www.ssstudycenter1.com

५.१ व्यापार खाता, नाफा नोक्सान खाता र बासलात अर्थ, उद्देश्य, महत्व

वित्तीय विवरणहरू/अन्तिम खाता(Financial Statement/Final Account)

कुनै निश्चित अवधिभित्र व्यवसायमा भएका कारोबारहरूको अभिलेखित सूचनाहरूको आधारमा सो अवधिभरको व्यवसायको कार्य सम्पादन परिणाम र सो अवधिको अन्त्यको आर्थिक स्थिति देखाउन तयार गरिने विवरणपत्रहरूलाई अन्तिम खाताहरू (Financial Accounts) वा वित्तीय विवरणपत्रहरू (Financial Statements) भनिन्छ। यस अन्तरगत खास गरेर व्यवसायले कुनै निश्चित अवधिमा गरेको नाफा नोक्सान निश्चित गर्न तयार गरिने नाफा नोक्सान खाता (Profit & Loss Account) अर्थात् आय विवरण (Income Statement) र व्यवसायको सम्पत्ति, दायित्व र पूँजी सम्बन्धी जानकारी प्राप्त गर्न तयार गरिने बासलात (Balance sheet) पर्दछन्। कुनै निश्चित अवधिमा व्यवसायमा भएका कारोबारहरूको आधारमा सो अवधिको अन्त्यमा गएर यी विवरणपत्रहरू तयार गरिने भएकोले यिनीहरूलाई अन्तिम खाताहरू भनिने गर्दछ। नाफा नोक्सान खाता र बासलात चालु आय, व्यय र पूँजीगत आय र व्ययको सहायताबाट तैयार गरिन्छ जसको छोटकरी परिचय तल दिइन्छ।

क) पूँजीगत आम्दानी:-

व्यवसायमा व्यवसायको मालिकबाट लगानी भएको पूँजी वा ऋणबाट प्राप्त रकम वा पूँजीगत वस्तुको निसर्गबाट प्राप्त हुन आयलाई पूँजीगत आम्दानी भनिन्छ। यसमा देहायका आम्दानी पर्दछन्:-

- ❖ स्थिर सम्पत्ति विक्रीबाट प्राप्त आय।
- ❖ पूँजी बृद्धि गर्ने उद्देश्यले प्राप्त भएको आय। जस्तै- लामो अवधिको ऋण वा पूँजी।
- ❖ गैर संचालन (Non Recurring) प्रकृतिको।
- ❖ लामो समय अर्थात् १ वर्ष भन्दा बढी लाभ दिने।
- ❖ बासलातको दायित्व पक्षमा देखाइने।

ख) पूँजीगत खर्च:-

त्यस्ता खर्चहरू जसको फाइदा व्यवसायले खर्च गरेको वर्ष मात्र नउठाई त्यस पछिका धेरै वर्षहरूमा समेत उठाउने गर्दछ। पूँजीगत खर्च अन्तर्गत देहायका खर्चहरू पर्दछन्:-

- ❖ पूँजीगत प्राप्तिको फिर्ता गर्न भएका खर्चहरू। जस्तै:- पूँजी र ऋण फिर्ता आदि।
- ❖ स्थायी सम्पत्तिहरूको खरिद र सोलाई व्यवसायमा ल्याई नियमित रूपमा प्रयोग गर्न थाल्नु अघि व्यहोर्नु परेका सबै खर्चहरू।
- ❖ लामो समयसम्म फाइदा उठाउन सकिने खालका अभौतिक सम्पत्तिहरू जस्तै उत्पादन अधिकार, व्यापार चिन्ह आदि।
- ❖ व्यवसायको आय आर्जनको क्रममा प्रयुक्त कुनै पनि सम्पत्तिको कार्यक्षमता वा उपयोग अवधिमा बृद्धि गर्ने खालका खर्चहरू भवनको तला थप।
- ❖ उत्पादन लागत कटौती गर्न सहायक खर्चहरू जस्तै: अनुशन्धान तथा विकास खर्च।

विशेषता

- ❖ स्थिर सम्पत्तिसँग सम्बद्ध।
- ❖ व्यवसायमा प्रयोग गरिने, पूनः विक्री गर्न होइन।
- ❖ कहिलेकाँही हुने खर्च (Non Recurring)।
- ❖ लामो समयसम्म लाभ प्रदान गर्ने।
- ❖ Unexpired Cost
- ❖ व्यवसायको आय आर्जन गर्ने क्षमता बढाउने।
- ❖ व्यवसायको सम्पत्ति महलमा देखाइने।

ग) आयगत आम्दानी (Revenue Income)/व्यवसायिक आम्दानी

व्यवसायको मुख्य कारोबारबाट प्राप्त आम्दानी जसलाई नाफा-नोक्सान खातामा आयको रूपमा समावेश गरिन्छ। यस अन्तर्गतका आम्दानीहरू यस प्रकार छन्:-

- व्यवसायमा प्रमुख कारोबारको रूपमा रहेका वस्तु विक्रीबाट प्राप्त आय।
- सेवा प्रदायी व्यवसायले प्रदान गरेको सेवा वापत गरेको सामान्य मूल्य अनुसारको रकम।
- व्यवसायका साधन प्रयोग गर्न दिए वापत प्राप्त हुने आय।
- फिर्ता गर्नु नपर्ने गरी अन्य रूपमा प्राप्त रकमहरू जस्तै: लगानीमा प्राप्त ब्याज तथा लाभांश, प्राप्त कमिशन, प्राप्त वहाल रकम आदि।

विशेषताहरू

- व्यवसायको प्रमुख क्रियाकलापबाट प्राप्त हुने आय।
- चालु सम्पत्तिका आय।
- Recurring प्रकृतिका आय/नियमित रूपमा प्राप्त हुने आय।
- आय आर्जनको माध्यमबाट Capacity Increase गर्न लक्षित, जसको लाभ १ आर्थिक वर्षभित्र उपभोग गरिने।

- नाफा-नोक्सान खाताको Credit Side मा देखाइने ।

घ आयगत खर्च (Revenue Expenses)

त्यस्ता खर्चहरू फाइदा व्यवसायले खर्च गरेको वर्षमा नै मुख्य रूपमा उठाउने हुन्छ । यस प्रकारका खर्चहरू निम्न हुन सक्छ ।

- उत्पादन वा विक्री गर्ने उद्देश्यले गरिएका खरिद खर्चहरू ।
- उत्पादन वा विक्री वितरण गर्दा श्रमिकलाई तिर्ने ज्याला रकम ।
- उत्पादन वा विक्री वितरण गर्ने वस्तुमा लागेका सम्पूर्ण प्रत्यक्ष खर्चहरू ।
- सम्पूर्ण अप्रत्यक्ष खर्चहरू ।
- प्रशासनिक खर्चहरू ।
- विक्री वितरण खर्चहरू ।
- वित्त सम्बन्धी खर्चहरू ।
- ह्रासकट्टी खर्च ।
- स्थायी सम्पत्तिहरूलाई चालु वा काम लिन सकिने अवस्थामा कायमै राख्न गरिने सबै प्रकारका खर्च, आदि ।

विशेषता

- स्थिर सम्पत्ति Up- Keep गर्न लाग्ने खर्च ।
- विक्री गर्ने उद्देश्यले चालु सम्पत्तिमा लगानी भएका खर्चहरू ।
- Recurring प्रकृतिका खर्चहरू ।
- जसको लाभ एक वर्षभित्र उपभोग गरिने ।
- Expired Cost को प्रतिनिधित्व गर्ने ।
- Existing Revenue आर्जन गर्न सहयोगी ।
- नाफा नोक्सान खालको Debit तर्फ देखाइने ।

नाफा नोक्सान खाता वा आय विवरण पत्र (Profit & Loss Account or Income Statement)

नाफा नोक्सान खाता व्यवसायले कुनै निश्चित अवधिमा गरेको आर्थिक कारोबारको अभिलेखको आधारमा खुद नाफा वा खुद नोक्सान पत्ता लगाउन तयार गरिने खाता हो । यसले कुनै निश्चित अवधिको कार्य सम्पादन परिणाम देखाउने अर्थात् आय र व्ययको समष्टिगत अवस्था देखाउने भएकोले यसलाई आय विवरण समेत भनिन्छ । नाफा नोक्सान हिसाब खाताको प्रमुख उद्देश्य खुदनाफा वा खुद नोक्सान पत्ता लगाउने भएता पनि विभिन्न प्रकारको सूचना अलग अलग रूपमा प्राप्त गर्न व्यवसायको आवश्यकता अनुसार यसलाई उत्पादन खाता, व्यापार खाता र नाफा नोक्सान खाता गरेर अलग अलग खण्ड तयार गर्न सकिन्छ ।

क) उत्पादन खाता : कच्चा पदार्थ खरिद गरी विभिन्न उत्पादन प्रक्रियाको सहयोगबाट तयारी वस्तु निर्माण गरी बेच्ने औद्योगिक एकाइहरूले कुनै निश्चित अवधिमा उत्पादन गरेका वस्तुको उत्पादन लागत पत्ता लगाउन उत्पादनसँग सम्बन्धित खर्चका शीर्षकहरू समावेश गरेर देखाइने खण्ड उत्पादन खण्ड हो र यसको लागि तयार गरिने खातालाई उत्पादन खाता भनिन्छ ।

ख) व्यापार खाता : अरुबाट उत्पादित वस्तु खरिद गरी विक्री गर्ने व्यवसायिक इकाइले त्यस्ता वस्तुहरू खरिद विक्री गर्दाको रकम वस्तु खरिद गरी विक्री योग्य अवस्थासम्म ल्याउँदा लाग्ने रकमहरूको हिसाव राखी त्यसको आधारमा व्यवसायको निश्चित अवधिको कुलनाफा वा कुल नोक्सान पत्ता लगाउन तयार गरिने खातालाई व्यापार खाता भनिन्छ । अर्थात् वस्तुलाई विक्रीयोग्य अवस्थासम्म ल्याउँदा लागेको प्रत्यक्ष खर्च र विक्रीबीचको फरक कुल नाफा वा नोक्सानको रूपमा निर्धारण गर्न तयार पारिने खातालाई व्यापार खाता भनिन्छ ।

व्यापार खाता त आधारमा तयार गरिन्छ । अर्थात् यसको बायाँ तर्फ डेबिट र दायाँ तर्फ क्रेडिट व्यालेन्सका रकमहरू राखिन्छन् । अर्थात् यसको डेबिट पक्षमा शुरुमा मौज्जात, खरिद र खरिदसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने अन्य प्रत्यक्ष खर्चहरू राखिन्छ भने क्रेडिट महलमा खुद विक्रीको रकमलाई अन्तिम मौज्जात भनिन्छ र यसलाई समेत व्यापार खाताको क्रेडिट महलमा राखिन्छ । यसरी व्यापार खाताको डेबिट र क्रेडिट महलमा राख्ने शीर्षकमा रकमहरू राखेपछि यसलाई दुवै पक्षको जोड गरेर शेष निकाल्ने कार्य गरिन्छ । यसरी डेबिट पक्ष र क्रेडिट पक्षको जोड निकाल्दा डेबिटको जोड धेरै भएमा फरक फरक रकम कुल नोक्सान हुन्छ । यसरी व्यापार खाताबाट कुल नाफा कुल नोक्सान निकालेको रकम नाफा नोक्सान खातामा सारेपछि नाफा नोक्सान खाता तयार गरिन्छ ।

Gross Profit = Sales - Cost of goods sold

Cost of goods sold = opening stock + purchase + all direct expenses - closing stock

ग) नाफा नोक्सान खाता :

- व्यापार खाताले देखाएको कुल नाफा वा नोक्सानलाई लिएर व्यवसाय सञ्चालनसँग सम्बन्धित अन्य आम्दानी तथा खर्चहरूलाई समावेश गरेर कुनै निश्चित अवधिमा व्यवसायले गरेको खुद नाफा वा नोक्सानी निर्धारण गर्न तयार पारिने खातालाई नाफा नोक्सान भनिन्छ ।
- नाफा नोक्सान खाता विभिन्न आयगत खर्च र आयगत आम्दानीहरू मध्ये व्यापार खातामा हस्तान्तरित भइसकेपछि बाँकी रहेका आम्दानी र खर्चका शीर्षकहरू यसमा समावेश गरेर तयार गरिन्छ ।
- अर्को अर्थमा भन्नु पर्दा व्यवसाय सञ्चालनको क्रममा व्यहोर्नुपर्ने प्रशासकीय, वित्तीय, सम्पत्तिको सम्भार तथा वस्तुको विक्रीवितरण सम्बन्धी विभिन्न खर्च तथा अन्य नोक्सानीहरू र वस्तु विक्रीबाट बाहेक अन्य रूपमा प्राप्त भएका आम्दानी तथा नाफाका शीर्षकहरू यसमा समावेश गरिन्छ ।

- यसलाई पनि व्यापार खाताको नमूनाको रूपमा तयार गरिन्छ र डेबिट पक्षमा कुल नोक्सानका साथै अन्य प्रशासनिक, वित्तीय र विक्रीवितरण जस्ता अप्रत्यक्ष खर्चहरू र क्रेडिटमा व्यापार खाताबाट सारिएको कुल नाफाको साथै छुट प्राप्त भाडा, व्याज प्राप्त जस्ता अप्रत्यक्ष आम्दानीहरू समावेश गरिन्छ ।
- यसलाई पनि व्यापार खाताको नमूनाको रूपमा तयार गरिन्छ र डेबिट पक्षमा कुल नोक्सानका साथै अन्य प्रशासनिक, वित्तीय र विक्रीवितरण जस्ता अप्रत्यक्ष खर्चहरू र क्रेडिटमा व्यापार खाताबाट सारिएको कुल नाफाको साथै छुट प्राप्त भाडा, व्याज प्राप्त जस्ता अप्रत्यक्ष आम्दानीहरू समावेश गरिन्छ ।
- यसरी सम्पूर्ण आयगत खर्चहरू डेबिटमा र आयगत आम्दानीहरू क्रेडिटमा समावेश गरेपछि डेबिट र क्रेडिटको जोड निकालिन्छ । यदि क्रेडिटको जोड भन्दा डेबिटको जोड बढी भएमा फरक रकम खुद नोक्सान हुन्छ भने यदि डेबिटको जोड भन्दा क्रेडिटको जोड बढी भएमा फरक रकम खुद नाफा हुन्छ ।
- यसरी नाफा नोक्सान खाताबाट प्राप्त खुद नाफा वा खुद नोक्सान वासलातमा सारेर नाफा नोक्सान खाता बन्द गरिन्छ ।
- व्यापार खाता र नाफा नोक्सान खाता तर्जुमा गर्ने विधिसँगैत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिन्छ :

..... नाम

आ.ब. को व्यापार तथा नाफा नोक्सान हिसाब खाता

डेबिट

क्रेडिट

विवरण	रकम रु.	विवरण	रकम रु.
शुरु मौज्दात	X X X	विक्री	X X X
खरिद X X X	X X X	न्यूनफिर्ता	X X X
न्यूनफिर्ता X X X			
भित्री ढुवानी	X X X		
ज्याला	X X X		
इन्धन	X X X		
कोल, ग्यास र पानी	X X X		
भन्सार खर्च	X X X		
फैक्ट्री भाडा, विमा आदि	X X X		
रोयल्टी	X X X		
अन्य प्रत्यक्ष खर्च	X X X		
कुल नाफा (नाफा नोक्सान खातामा सार्ने)	X X X	कुल नाफा (नाफा नोक्सान खातामा सार्ने)	X X X
	X X X		X X X
कुल नोक्सान व्यापार (खाताबाट सारेको)	X X X	कुल नाफा (व्यापार खाताबाट सारेको)	X X X
प्रशासनिक खर्चहरू :	X X X	वस्तु विक्रीबाट बाहेक अन्य रूपमा हुने आम्दानीहरू :	X X X
तलब	X X X		
भाडा	X X X	छुट प्राप्त	X X X
भपाई तथा स्टेशनरी	X X X	भाडा प्राप्त	X X X
हुलाक तथा आ.वा. खर्च	X X X	बैंक जम्मा व्याज	X X X
टेलिफोन खर्च	X X X	लाभांश प्राप्त	X X X
बैंक खर्च	X X X	लगानीमा व्याज प्राप्त	X X X
ले.प. शुल्क	X X X	विविध आय	X X X
कानूनी खर्च	X X X	अप्राप्त ठहरिएको ऋणको	
अफिस विमा खर्च	X X X	असुली	X X X
वित्तीय खर्चहरू	X X X	अन्य अप्रत्यक्ष आम्दानीहरू	X X X
ऋणमा तिर्एको व्याज	X X X		
पूँजीमा व्याज	X X X		
व्यवसायमा प्रयुक्त सम्पत्तिहरूको सम्भार खर्च :	X X X		
मूल्यहास	X X X		

मर्मत तथा नविकरण	X X X		
विक्री वितरकसँग सम्बन्धित खर्चहरू :	X X X		
विज्ञापन	X X X		
गोदाम सम्बन्धी खर्चहरू	X X X		
बाह्य ढुवानी	X X X		
संवेष्टन खर्च	X X X		
अप्राप्य ऋण	X X X		
विक्री प्रतिनिधिको कमिशन	X X X		
भ्रमणशील विक्रेताको तलब, कमिशन तथा भ्रमण खर्च	X X X		
व्यवसाय सञ्चालनको क्रममा हुने नोक्सानीहरू	X X X		
आगलागीबाट हुने नोक्सानी	X X X		
नगद चोरी वा हिनामिना	X X X		
अन्य अप्रत्यक्ष खर्चहरू	X X X		
खुद नाफा	X X X	खुद नोक्सानी	X X X
	X X X		X X X

व्यापार खाताको आवश्यकता, महत्व, उद्देश्यहरू

- कुल नाफा वा नोक्सानी निर्धारण
- प्रत्यक्ष खर्चहरू सम्बन्धी जानकारी
- कार्य सम्पादन स्तरबारे जानकारी
- खर्चहरूमाथि समुचित नियन्त्रण
- विभिन्न प्रकारका अनुपात निर्धारण गर्न उपयोगी

नाफा नोक्सान खाताको उद्देश्यहरू :

- खुद नाफा वा खुद नोक्सानीको निर्धारण,
- अप्रत्यक्ष खर्चहरू र अप्रत्यक्ष आम्दानीहरूको जानकारी,
- समग्र कार्य सम्पादन स्तरको मूल्याङ्कन गर्न सहज,
- खर्चहरूमाथिको नियन्त्रण गर्न सकिने,
- विभिन्न प्रकारका अनुपातहरू निकाल्न सकिने,
- बासलातको तयारीमा सहायक ।

नाफा नोक्सान खाताको महत्व

- खुद नाफा तथा नोक्सानको जानकारी दिन,
- अप्रत्यक्ष आम्दानी तथा खर्चको जानकारी दिइ अप्रत्यक्ष खर्च नियन्त्रणमा मद्दत गर्न
- खुद नाफा नोक्सान र संचालन खर्च बीचको अनुपात पत्ता लगाउन सहयोग गर्न,
- निश्चित समयको नाफा र लागतको तुलनाबाट कार्य सञ्चालन प्रभावकारिताको जानकारी दिन,
- नाफा योग्यता सम्बन्धी अनुपात निर्धारणको आधार तयार गर्न,
- वासलात निर्माणको आधार तयार गर्न ।

व्यापार खाता र नाफा नोक्सान खाता विच भिन्नता

(क) उद्देश्य : व्यापार खाताको उद्देश्य कुल नाफा वा कुल नोक्सान पत्ता लगाउनु हो भने नाफा नोक्सान खाताको उद्देश्य खुद नाफा वा खुद नोक्सान पत्ता लगाउनु हो ।

(ख) हस्तान्तरण : व्यापार खाताबाट प्राप्त नाफालाई नाफा नोक्सान हिसाब खातामा हस्तान्तरण गरिन्छ भने नाफा नोक्सान खाताबाट प्राप्त नाफालाई वासलातमा हस्तान्तरण गरिन्छ ।

(ग) समावेश : वस्तु खरिद देखि विक्री सम्मका सम्पूर्ण प्रत्यक्ष आम्दानी तथा खर्चहरू व्यापार खातामा समावेश गरिन्छ भने कुल नाफा तथा सम्पूर्ण अप्रत्यक्ष आम्दानी तथा खर्चहरू नाफा नोक्सान खातामा समावेश गरिन्छ ।

(घ) मौज्जातको : व्यापार खाताले सुरु र अन्तिम मौज्जातको जानकारी दिन्छ भने नाफा नोक्सान खाताले मौज्जातको जानकारी दिंदैन ।

(ङ) जानकारी : व्यापार खाताले व्यवसायको समग्र प्रभावकारिता देखाउँदैन भने नाफानोक्सान खाताले व्यवसायको समग्र प्रभावकारिता देखाउँछ ।

बासलात (Balance Sheet or Statement of financial position)

- व्यवसायमा आयगत आम्दानी, आयगत खर्च र पूँजीगत आम्दानी र पूँजीगत खर्च, दायित्व र सम्पत्ति सम्बन्धी खाताहरू रहन्छन् । यी खाताका शेषहरूको आधारमा आय विवरण र बासलात तयार गर्ने गरिन्छ ।
- आयगत आम्दानी र खर्चहरूको आधारमा आयविवरण तयार गरिन्छ भने बाँकी खाताका शीर्षकहरूबाट बासलात तयार गरिन्छ । अर्थात् बासलात पूँजीगत आम्दानी, पूँजीगत खर्चहरूका खाता र सम्पत्ति तथा दायित्व शीर्षकहरू समावेश गरी तयार गरिन्छ ।
- व्यवसायको वास्तवीक स्थितिको जानकारी दिने हुदा यसलाई आर्थिक स्थिति विवरण (**Statement of financial position**) पनि भनिन्छ ।
- व्यवसायमा रहेको सम्पत्ति, दायित्व तथा पूँजीको आधारमा व्यवसायको आर्थिक स्थिति निरूपण हुने हुँदा बासलातमा समावेश हुने विवरणहरू समेत सम्पत्ति दायित्व तथा पूँजी सम्बन्धी अवस्था देखाउने विवरणपत्रको रूपमा लिइन्छ ।
- व्यवसायको स्वामित्वमा रहेका सम्पत्तिहरू र यस्तो सम्पत्तिमा बाह्यपक्ष र व्यवसायको मालिकको अधिकारको प्रतिनिधित्व देखाउने विवरण नै बासलात हो ।
- यो कुनै एक निश्चित दिनको लागि तयार गरिन्छ । यसमा नाफा नोक्सान खातामा जस्तो डेबिट र क्रेडिटको व्यवस्था हुँदैन ।
- बाँया पक्ष दायित्वको हुन्छ भने दायाँ पक्षमा विविध प्रकारका सम्पत्तिहरू देखाइन्छन् ।
- यसप्रकार अन्तिम खाता तयारीको क्रममा व्यापार खाता तथा नाफा नोक्सान हिसाब खाता तयार गरिसकेपछि कुनै निश्चित समय बिन्दुमा व्यवसायको वित्तीय स्थितिको जानकारी लिनकालागि सम्पत्ति र पूँजी तथा दायित्वको आधारमा लेखात्मक समीकरण (**total assets = total capital and liabilities**) को सिद्धान्तमा रही तयार गरिने द्विपक्षीय वर्गिकृत विवरणलाई बासलात भनिन्छ ।

सम्पत्ति र दायित्वको वर्गीकरण :

(क) सम्पत्तिको वर्गीकरण :

- स्थायी सम्पत्ति : दीर्घकालीन उपयोगिता विद्यमान रहेका सम्पत्तिहरू जस्तै भवन, फर्निचर, मेशीन तथा ओजार आदि ।
- तरल सम्पत्ति : नगदकै रूपमा रहेका वा आवश्यकता परेको खण्डमा तुरुन्तै नगदमा परिणत गर्न सकिने सम्पत्ति, जस्तै बैंक मौज्दात, नगद, विक्री योग्य प्रतिभूतिहरू आदि ।
- चालु सम्पत्ति : नगद वा एक वर्षाभित्र नगदमा परिणत गर्न सकिने सम्पत्तिहरू जस्तै मालसामानको मौज्दात, प्राप्य रकम, पेशकी दिएको, सापटी दिएको, असासीहरू आदि ।
- नाशवान सम्पत्ति : प्रयोगको कारणबाट रितिएर जाने वा मूल्यमा कमी हुँदै जाने वा मूल्यका कमी हुँदै जाने सम्पत्ति, जस्तै : खानी ।
- अभौतिक सम्पत्ति : कुनै भौतिक अस्तित्व नभएको वा हेर्ने हुन नसकिने सम्पत्ति, जस्तै ख्याती ।
- भौतिक सम्पत्ति : भौतिक अस्तित्व भएको वा हेर्ने हुन सकिने जस्तै मालसामान, नगद, भवन, फर्निचर
- मूल्यहिन वा काल्पनिक सम्पत्ति : व्यवसाय समाप्तिको अवस्थामा कुनै प्रकारको फाइदा उठाउन नसकिने सम्पत्ति, जस्तै : प्रारम्भिक खर्च, अंश वा ऋणपत्रहरू, जारी गर्दा दिइएको हट आदि ।

ख) दायित्वको वर्गीकरण :

- स्थिर दायित्व : व्यवसायको समापन वा सम्पत्तिको अवस्थामा मात्र फिर्ता गर्नु पर्ने दायित्व जस्तै : व्यवसायको मालिकको पूँजी ।
- दीर्घकालीन दायित्व : व्यवसायले केही निश्चित अवधि पश्चात अर्थात् कम्तिमा १ वर्षको अवधि पछि मात्र फिर्ता गर्नु पर्ने दायित्व जस्तै : दीर्घकालीन ऋण ।
- चालु दायित्व : एक वर्षको अवधि भित्रै तिर्नुपर्ने दायित्व जस्तै साहु, देय बील, अल्पकालीन बैंक ऋण आदि ।
- सम्भाव्य दायित्व: भविष्यमा कुनै घटना घटनु वा नघटनुमा आधारित भई दायित्व हुन वा नहुन सक्ने प्रकृतिको दायित्व ।

बासलातको नमूना देहाय बमोजिमको प्रस्तुत गरिन्छ :

..... नाम		 मितिको बासलात	
दायित्व	रकम रु.	सम्पत्ति	रकम रु.
पूँजी	X X X	स्थिर सम्पत्ति	X X X
जोड्ने : खुद नाफा	X X X	भवन	X X X
दीर्घकालीन ऋण	X X X	मेशीनरी	X X X
अल्पकालीन ऋण	X X X	फर्निचर	X X X
साहुहरू	X X X	सवारी साधन	X X X
पेय बिल	X X X	लगानी	X X X
भुक्तानी हुनु पर्ने खर्चहरू	X X X	चालु सम्पत्ति	X X X
		अग्रिम भुक्तानी	X X X
		असामी	X X X
		प्राप्य बिलहरू	X X X
		मौज्दात	X X X
		नगद	X X X
		बैंक	X X X
		अभौतिक सम्पत्ति	X X X

	X X X		X X X
--	-------	--	-------

वित्तीय विवरणका प्रयोगकर्ताहरू र यसको प्रयोग

- वित्तीय विवरणहरू व्यवस्थापनले व्यवसाय सम्बन्धी निर्णय गर्नको लागि प्रयोग गर्दछन् ।
- लगानीकर्ताहरूले लगानी गर्ने निर्णय गर्न समेत वित्तीय विवरणहरूको प्रयोग हुन्छ ।
- साहुहरूले उधारोमा सामान उपलब्ध गराउने निर्णय गर्नको लागि वित्तीय विवरणहरू प्रयोग गरिन्छन् ।
- ऋणदाताहरूले ऋण प्रदान गर्ने निर्णय गर्नको लागि वित्तीय विवरणहरू प्रयोग गर्दछन् ।
- ग्राहकहरूले आफूलाई बस्तु वा सेवा उपलब्ध गराउने व्यवसायिक संस्थाको अवस्था ज्ञात गर्नको लागि वित्तीय विवरणहरू प्रयोग गर्दछन् ।
- लेखा परीक्षकले वित्तीय विवरणहरूले आधारमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्दछन् ।
- कर प्रशासनले कर निर्धारण गर्ने र राजश्व परिचालन बढाउने उद्देश्यले वित्तीय विवरणहरू प्रयोग गर्दछन् ।
- सर्वसाधारण जनताले समेत विभिन्न प्रयोजनको लागि व्यवसायले तयार गरेका वित्तीय विवरणहरू प्रयोग गर्ने गर्दछन् ।

बासलातको उद्देश्यहरू:

- वित्तीय सुचना प्रदान गर्नु तथा वित्तीय विश्लेषणमा सहयोग गर्नु,
- व्यवसायको अल्पकालीन र दीर्घकालीन वित्तीय निर्णय गर्न सहायता पुऱ्याउनु ।
- लगानी सम्बन्धी निर्णय गर्न मद्दत पुऱ्याउनु ।
- कोष प्रवाहबारे जानकारी लिने ।
- व्यवसायको तरलताको परीक्षण गर्नु,
- सम्पत्ति र दायित्वको यथास्थितिबारे जानकारी प्रदान गर्नु तथा वित्तीय अवस्थाको पहिचान गर्नु,
- व्यवसायमा मालीकको पूँजी तथा ऋण पूँजीको स्थिति प्रदर्शन गर्नु,
- व्यवसायको पूँजी लगानी र नाफा नोक्सानबाट प्रभावित पूँजीबारे जानकारी दिनु,
- साहु र आसामीको जानकारी प्रदान गर्नु,
- लेखापरीक्षण कार्यलाई सघाउनु, आदि ।

बासलातको महत्व

- वित्तीय सुचना प्रदान गर्दछ ।
- वित्तीय विश्लेषणमा सहयोग गर्दछ ।
- वित्तीय योजना तयार गर्न तथा निर्णय लिन मद्दत गर्दछ ।
- व्यवसायको सम्पत्ति तथा दायित्वको वर्तमान मुल्यको जानकारी प्रदान गर्दछ ।
- बासलातले व्यवसायको निश्चित समय बिन्दुको वित्तीय अवस्थाको यथार्थ चित्रण गर्दछ ।
- व्यवसायको तरलता तथा दायित्व बहन क्षमताको जाँच गर्दछ ।
- व्यवसायको पूँजी र ऋणको अनुपातकोबारेमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिन्छ ।
- आर्थिक स्थिति विगत वर्षहरूसँग तुलना गर्न मद्दत गर्दछ, आदि ।

बासलातको सीमाहरू:

- बासलातमा देखिएका सम्पत्ति र दायित्वहरू बासलात तयार पारिएको दिनको सम्पत्ति र दायित्वहरू भएकोले एकै दिनको फरकमा पनि यिनीहरूमा ठूलो अन्तर आउन सक्ने भएकोले बासलातमा भएको सम्पत्ति र दायित्वको आधारमा व्यवसायको मूल्याङ्कन गर्नु उपयुक्त नहुन सक्दछ ।
- बासलातमा भएको सम्पत्ति र दायित्वहरू ऐतिहासिक मूल्यमा अभिलेखन हुने हुँदा बजार मूल्यसँग मेल नखान सक्दछ ।
- बासलात ऐतिहासिक कारोबारको आधारमा तयार गरिने हुदा यसले विगतको मात्र जानकारी दिन्छ र भविष्यको जानकारी दिदैन ।
- विभिन्न कारणले बासलातमा नभएको राम्रो (Window dressing) देखाउने प्रवृत्तिले गदा बासलातले यथार्थ चित्रण प्रस्तुत नगर्न सक्दछ ।

Some MCQ question

- Dividends are reported on the
 - income statement.
 - retained earnings statement.
 - balance sheet.
 - income statement and balance sheet.
- Which of the following is an asset?
 - Accounts Receivable
 - Accounts Payable
 - Common Stock
 - Dividends
- Which of the following financial statements is concerned with the company at a point in time?
 - Balance sheet
 - Income statement
 - Retained earnings statement
 - Statement of cash flows

4. An income statement
- a. summarizes the changes in retained earnings for a specific period of time.
 - B. reports the changes in assets, liabilities, and stockholders' equity over a period of time.
 - c. reports the assets, liabilities, and stockholders' equity at a specific date.
 - d. presents the revenues and expenses for a specific period of time.
5. To show how successfully your business performed during a period of time, you would report its revenues and expenses in the
- a. balance sheet.
 - b. income statement.
 - c. statement of cash flows.
 - d. retained earnings statement.
6. To show financial position of business.....
- a. balance sheet.
 - b. income statement.
 - c. statement of cash flows.
 - d. retained earnings statement.
7. Which report gives a review on the profitability of a business?
- (a) Statement of changes in equity
 - (b) Cash flow statement
 - (c) Balance sheet
 - (d) Income statement
- 8 When assets are subtracted from liabilities it will be equal to?
- (A) Capital
 - (b) Net income
 - (c) Working capital
 - (d) Goodwill
9. Which of the following options is not recorded in the Balance sheet?
- (a) Cash
 - (b) Rent expenses
 - (c) Building
 - (d) Goodwill
10. Gross profit is the difference between:
- a. net income and operating income
 - B.. revenues and expenses
 - C. sales and cost of goods sold
 - d. income from continuing operations and discontinued operations
11. Which of the following would be included in operating income?
- A.. interest income for a manufacturing firm
 - B. rent income for a leasing subsidiary
 - C. gain from sale of marketable securities for a retailer
 - d. dividend income for a service firm